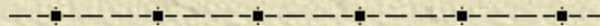

*„Jeżeli dojdzie do
pandemii grypy:
refleksje etyczne”*

Zbigniew Szawarski
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego,
PZH

z.szawarski@uw.edu.pl

Pandemia

Epidemia, która ma charakter globalny i obejmuje swoim zasięgiem dużą część populacji

Historia najnowsza pandemii grypy

- ✦ Spanish flu - 1918-20, wirus typu H1N1
- ✦ Asian flu - 1957-58, H2N2
- ✦ Hong Kong flu - 1968-69, H3N2
- ✦ Swine flu – 2009-10, H1N1

Śmiertelność

- ✦ Spanish flu – 50-100 milionów, 1% populacji światowej. (*Gdyby epidemia miała miejsce współcześnie, pochłonęłaby od 175-350 mil. Barry JM, The story of influenza,*)
- ✦ Asian flu - 1-4 mil.
- ✦ Hong Kong flu – ok. 1 mil.
- ✦ Swine flu – 18 209. Źródło:

http://www.who.int/csr/don/2010_06_25/en/index.html. -> Pseudopandemia.

Możliwe zagrożenie

ptasia grypa + świńska grypa = ???

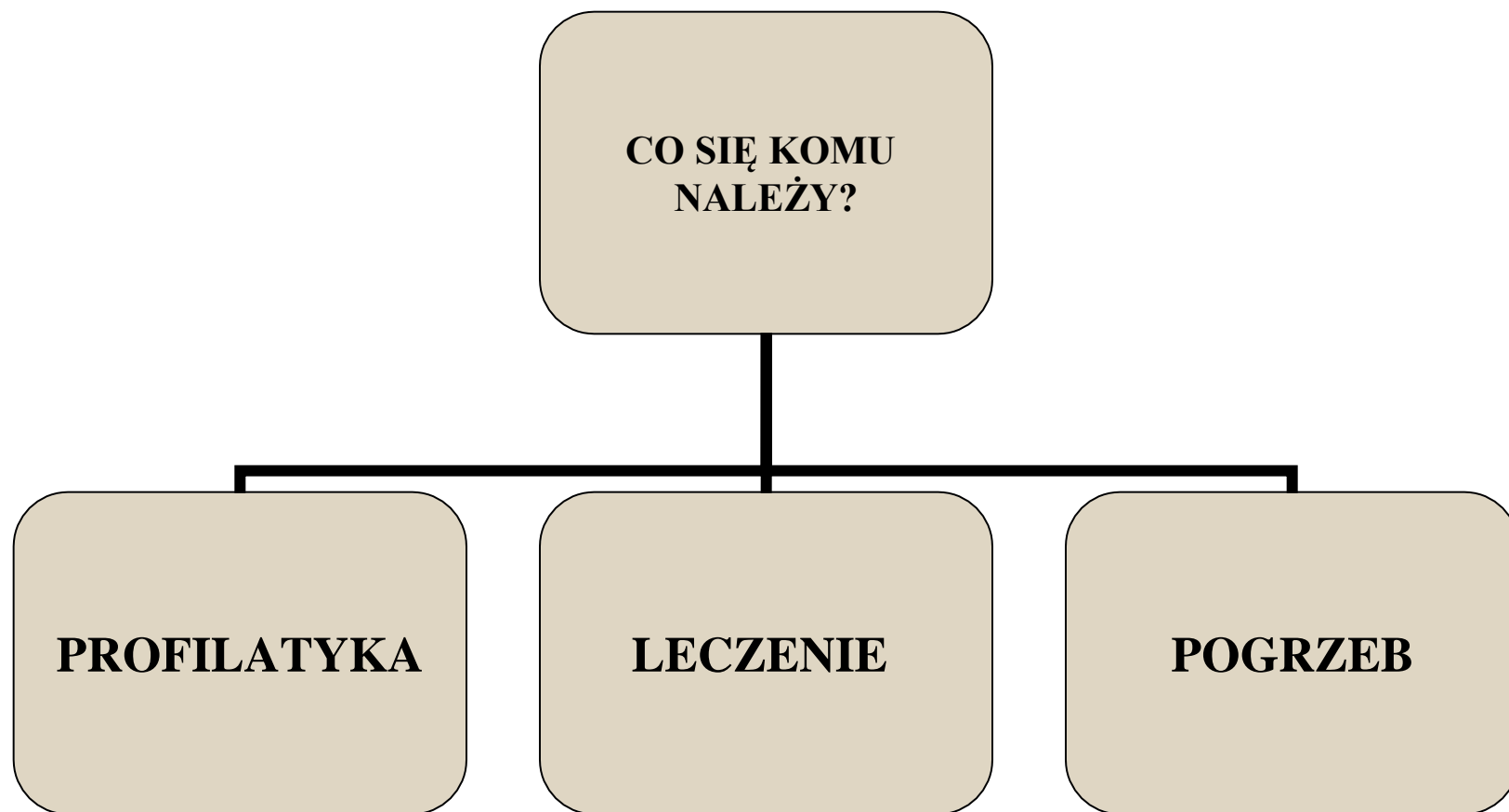
A/H5N1+ A/H1N1 = ???

**istotne ryzyko pojawienia się wirusa o
zjadliwości porównywalnej z hiszpanką**

„przezorny zawsze ubezpieczony”

- ✦ Nie wiemy, czy i kiedy dojdzie do pandemii
- ✦ Ale postąpimy przezornie przygotowując określoną strategię postępowania na wypadek pandemii.
- ✦ Każda taka strategia postępowania musi zawierać element dotyczący etycznych zasad postępowania w sytuacjach trudnych, dotyczących zwłaszcza dystrybucji ograniczonych środków medycznych

Trzy istotne zadania do wykonania

Profilaktyka

✦ Szczepienia

- Czy mamy odpowiednią szczepionkę?
- Jaka jest jej skuteczność?
- Czy wystarczy dla wszystkich?
- Kto przede wszystkim **powinien** być zaszczepiony? Na czyj koszt?

✦ Leki przeciwwirusowe (Tamiflu?)

✦ Kontrola kontaktów (izolacja, kwarantanna, zamykanie szkół, itd). *Social distancing policy, czyli niezbędne dla opanowania epidemii ograniczenie wolności jednostki*

Leczenie i opieka lekarska

- ✦ Wystarczający zapas leków przeciwwirusowych
- ✦ Aparatura do terapii intensywnej
- ✦ Personel medyczny
- ✦ Leczenie intensywne
- ✦ Opieka paliatywna
- ✦ Kto przede wszystkim **powinien** być leczony w sytuacji istotnego niedoboru środków i możliwości leczenia?
- ✦ Triage w sytuacjach krytycznych?

Pogrzeb

- ✦ Zwłoki człowieka mają status moralny: nie jest wszystko jedno, w jaki sposób są traktowane
- ✦ Jeżeli każdy z nas ma prawo do godnego pochówku, kto **powinien wypełnić ten obowiązek?**
- ✦ W normalnych warunkach – rodzina
- ✦ W warunkach nadzwyczajnych Państwo? Kościół? Organizacje charytatywne? Wojsko? Kto organizuje i pokrywa koszty pochówku?

Co ma do powiedzenia etyka?

CZYŃ DOBRO, UNIKAJ ZŁA!

„Niech zaś odsunie się od złego, a niech czyni dobrze”

1. Piotr 3, 11.

CZYŃ DOBRO

```
graph TD; A[CZYŃ DOBRO] --- B[WYPEŁNIAJ swoje OBOWIĄZKI]; A --- C[ŻYJ CNOTLIWIE]; A --- D[POSTĘPUJ TAK, ABY ZWIĘKSZYĆ SUMĘ DOBRA W ŚWIECIE];
```

WYPEŁNIAJ
swoje
OBOWIĄZKI

ŻYJ CNOTLIWIE

POSTĘPUJ TAK,
ABY ZWIĘKSZYĆ
SUMĘ DOBRA W
ŚWIECIE

***CZYM JEST DOBRO I ZŁO W CZASACH
ZARAZY?***

Zwykła epidemia vs. pandemia

✧ ZWYKŁA EPIDEMIA

✧ Cel główny: uratowanie życia i zdrowia możliwie największej liczby osób zagrożonych chorobą poprzez:

- Działania profilaktyczne
- Leczenie
 - Priorytet: grupy wysokiego ryzyka

✧ **Dobro jednostki ważniejsze niż dobro wspólne**

✧ PANDEMIA

✧ Cel główny: uratowanie życia i zdrowia możliwie największej liczby osób zagrożonych chorobą.

✧ Priorytet: ratowanie życia i zdrowia **możliwie** największej liczby osób zagrożonych chorobą **które są niezbędne dla przetrwania i funkcjonowania społeczeństwa.**

✧ Jeśli nie możemy uratować wszystkich, musimy **SPRAWIEDLIWIE** zdecydować kogo przede wszystkim ratujemy.

✧ **Dobro wspólne, dobro całego gatunku Homo sapiens, jest ważniejsze niż dobro jednostki**

✧ Konieczność zawieszenia lub istotnego ograniczenia pewnych **praw moralnych** lub **norm moralnych** (np. prawa do wolności)

Czego nie należy czynić? Nie należy pogłębiać nierówności, chyba że...

- ✦ Zasada każdemu według zasobności portfela nie działa w warunkach pandemii. Życie nie jest na sprzedaż. Wolny rynek szczepionek i leków nie rozwiązuje problemu.
- ✦ Zasada każdemu według zasług nie działa w warunkach epidemii (nierówność dostępu)
- ✦ Zasada pierwszeństwa w kolejce (*first come first served*) nie działa w czasie epidemii (nierówność dostępu).
- ✦ Nie wolno dyskryminować ludzi ze względu na rasę, poglądy religijne, orientację seksualną, IQ itd. (nierówność dostępu)

Priorytety 1

- ✦ Ludzie o szczególnym znaczeniu, którzy ryzykują życiem i zdrowiem dla opanowania i kontroli epidemii powinni mieć szczególne prawa do szczepień, leków i opieki lekarskiej.
- ✦ Uzasadnienie moralne:
 - Zasada wzajemności
 - Zasada użyteczności

Priorytety 2

- ✦ Ochrona życia i zdrowia dzieci jest ważniejsza niż ochrona życia i zdrowia osób w podeszłym wieku
- ✦ Uzasadnienie moralne:
 - Dzieci powinny mieć szanse na przeżycie własnego życia (*fair innings argument*)
 - Jeżeli dzieci szczególnie przyczyniają się do rozprzestrzeniania epidemii (*superspreaders*), jest rzeczą użyteczną, aby leczyć je w pierwszej kolejności
 - Życie i zdrowie dzieci ma podstawowe znaczenie dla przyszłego rozwoju społeczeństwa

Priorytety 3

- ✦ W sytuacji intensywnej terapii przy użyciu przy użyciu nowoczesnej technologii medycznej (respiratory, ECMO), pierwszeństwo leczenia powinny mieć osoby, które krócej będą potrzebować tej technologii.
- ✦ Uzasadnienie moralne:
 - Względy utilitarne – uratowanie więcej istnień

Problem

- ✦ Czy kraje, które zgromadziły duże zapasy szczepionek i leków przeciwwirusowych powinny podzielić się zapasami z krajami biedniejszymi?
- ✦ Pandemia nie zna granic
- ✦ Uzasadnienie moralne:
 - Tak. Zasada solidarności. Kochaj bliźniego swego..
 - Nie. Polska jest najważniejsza. „Biologiczna substancja narodu jest święta”.

Wnioski

- ✦ Większość rozwiniętych państw ma „emergency plans” na wypadek pandemii.
- ✦ Polska (2005). „Krajowy plan działań dla Polski na wypadek wystąpienia kolejnej pandemii grypy” + „Strategia komunikacyjna”.
- ✦ Brak jest w tym planie refleksji etycznej. [„Ethical Guidelines in Pandemic Influenza”, CDC]
- ✦ Nie ma demokracji bez konsultacji i dialogu
- ✦ Nie ma współpracy ze społeczeństwem bez właściwej polityki informacyjnej – także w odniesieniu do wartości i zasad moralnych